

Mehmed Hodžić

SVAKODNEVNI ŽIVOT U SARAJEVU (1850–1878)

Younis, Hana, 2019. *Svakodnevni život u Sarajevu (1850–1878)*. Sarajevo: Centar za osmanističke studije, str. 244.

Centar za osmanističke studije iz Sarajeva početkom 2019. godine publikovao je vrijednu monografiju pod naslovom *Svakodnevni život u Sarajevu (1850–1878)*. Autorica ovoga djela dr. sc. Hana Younis uposlenica je Instituta za historiju Univerziteta u Sarajevu, na mjestu višeg naučnog saradnika. Dr. Younis je do sada napisala i objavila četiri stručne monografije, te je prevela i priredila putopis *Ljetno putovanje u Bosnu i Hercegovinu Muhameda Ali-paše*. Težište njenog istraživanja predstavlja historija Bosne i Hercegovine u posljednjim decenijama osmanske uprave i austrougarskom periodu, s posebno usmjerenim fokusom ka društveno-ekonomskim i temama iz svakodnevnog života. Historija svakodnevnice donedavno je u našoj historiografiji predstavljala područje vrlo slabog naučnog interesovanja. Stoga se svaki vid istraživanja usmjeren u ovome pravcu može smatrati svojevrsnim izazovom i napretkom.

Ova knjiga predstavlja djelimično izmijenjenu magistarsku tezu pod naslovom “Svakodnevni život u Sarajevu u doba Topal Osman-paše, 1861–1869”, koju je autorica odbranila 2007. godine na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu. Knjiga se sastoji iz deset poglavlja. Pored ovih osnovnih tematskih cjelina, ona sadrži i predgovor, uvod, zaključak na bosanskom i engleskom jeziku, popise citiranih izvora i literature, skraćenica i fotografija, kao i vrlo važne indekse ličnih imena i geografskih pojmova. Na samom kraju data je kratka biografija autorice. Sadržaj monografije obogaćen je sa deset izvornih fotografija pohranjenih u arhivima

i muzejima Bosne i Hercegovine i Republike Turske. Svaka od njih vezana je za poglavlje koje slijedi i prikazuje neku od karakteristika svakodnevneice koju je autorica u tom dijelu obradila. Sastavni dio teksta čini i jedna tabela. Ova studija zasnovana je na vrijednoj i raznovrsnoj arhivskoj građi iz šest ustanova, te izuzetno brojnoj literaturi.

Bosanskohercegovačka historiografija i dalje je dominantno usmjerena ka proučavanju političke historije. Iako je svakodnevica za historičara istraživača izuzetno interesantna tema, ona nije obrađivana u značajnijoj mjeri. Pa ipak, pojava ovakve knjige treba ohrabriti sve naučnike zainteresovane da svoja istraživanja trasiraju u ovome smjeru. Autorica je ovom studijom željela, kako je to naglasila u uvodu, rekonstruisati svakodnevnicu stanovnika Sarajeva kroz različite segmente privatnog i javnog života. Nastojala je osvjetljavanjem ove sfere života pokazati i unutrašnju dinamiku u političkom, ekonomskom i kulturnom razvoju. Upravo iz spomenutog razloga, proučavanje historije svakodnevneice je izuzetno značajno. Ono nije samo puko pripovijedanje o ljudima i događajima. Kroz različite segmente svakodnevnog života mogu se sagledati, spoznati i tumačiti nastanak, uobličavanje i razvoj krupnih historijskih pojava i procesa.

Autorica je priču o svakodnevnom životu u Sarajevu započela kratkim pregledom historije grada. Posebno su naglašene promjene i modernizacija koje je grad doživio u posljednjim decenijama osmanske uprave u Bosni. Period u kojem se Sarajevo posebno modernizovalo bilo je vrijeme kada je kao valija Bosnom upravljao Topal Osman-paša. Osnivanjem štamparije, te otvaranjem fotografske radnje, pisarnice, fabrike sirćeta, hemijske čišćionice, pivare, kao i filijale banke iz Pešte, grad se vrlo brzo pretvarao u modernu prijestolnicu. Vidan pomak ostvaren je i na području saobraćaja, popravkom i izgradnjom puteva, ali i uspostavljanjem telegrafske linije, kojom je Sarajevo povezano sa Istanbulom. Ove promjene imale su veliki utjecaj na svakodnevni život Sarajlija. Autorica je vrlo detaljno objasnila poimanje i razliku između privatnog i javnog prostora u tadašnjem Sarajevu, osvrnuvši se posebno na zakonske promjene koje su se u tom periodu pokušavale uvesti. One su se prvenstveno odnosile na regulisanje izgradnje kuća, ali i na modernizaciju kako vanjskih tako i unutrašnjih dijelova stambenih objekata. Osobita pažnja posvećena je porodici, njenoj strukturi, karakteristikama, ulozi i položaju u kasnoosmanskom Sarajevu. Autorica je istakla kako su u sarajevskim porodicama u devetnaestom

stoljeću vladali vjerski zakon i tradicija isprepleteni sa lokalnim običajima. Odnos tadašnjeg, dominantno patrijarhalnog, društva prema ženi, te nje-na uloga u njemu bili su predmetom rasprave i u ovoj studiji. U skladu sa navedenim, autorica je posebno poglavlje posvetila i pitanju braka. Iako druga polovina devetnaestog stoljeća predstavlja reformni period, koji karakteriše modernizacija u mnogim segmentima, brak je ostao u domenu isključivo vjerske zajednice kojoj su supružnici pripadali. U posljednjim decenijama osmanske uprave u Bosni važan segment svakodnevnice predstavljalo je i odijevanje. Pored materijalnog i statusnog znaka osobe koja ju je nosila, odjeća je bila i izraz njenog političkog i vjerskog opredjeljenja. Ona se u ovome periodu modernizovala, a autorica je istakla koji su bili njeni sastavni dijelovi, te iz kojih se trgovačkih centara nabavljala. Pišući o sarajevskoj svakodnevnicu bilo je gotovo neizbježno spomenuti i nadaleko poznatu sarajevsku kuhinju. Način ishrane i vrste jela nisu se značajno mijenjali u odnosu na ranije periode, što je bilo uvjetovano geografsko-klimatskim karakteristikama Sarajeva, ali i ustaljenim načinom dobavljanja namirnica i proizvoda sa drugih područja. U poglavlju zanimljivog naziva “Kod berbera i hećima”, autorica nas je upoznala sa bolestima od kojih su Sarajlije obolijevale, ali i načinima na koji su se otklanjala njihova štetna djelovanja po čovjeka. Osim u zdravstvenim ustanovama u kojima su radili hećimi i kod narodnih ljekara u berbernicama, stanovnici Sarajeva su pomoć i zaštitu tražili i u alternativnim metodama, poput vraćanja, salije-vanja strave i pisanja zapisa. Jedan od važnih segmenata društvenog života predstavljala su druženja i proslave. Ona su organizovana na alaturka način (tradicionalne forme zabave poput teferiča, sijela, izleta), alafranka način (balovi, maskenbali, objedi u prirodi), proslavljanjem državnih praznika, kao i zabavom i opuštanjem u kafanama. Posljednja dva poglavlja autorica je posvetila svakodnevnim problemima s kojima su se Sarajlije susretale (kršenje javnog reda i mira, ubistva, prevare, krađe, imovinski problemi i dr.), te prirodnim nepogodama (požari, poplave, zemljotresi), koje su kod stanovništva izazivale posebnu dozu straha i nesigurnosti.

Vrlo važna karakteristika monografije *Svakodnevn život u Sarajevu (1850–1878)* jeste i stil kojim je pisana. Autorica je na jednostavan i razumljiv način rekonstruisala sarajevsku svakodnevnicu tog perioda, pri čemu je uočavanje važnih historijskih pojava i procesa omogućeno i čitaocu koji nije iz struke. Svaki tretirani segment obogaćen je zadovoljavajućim

brojem primjera, koji su, vrlo često uz komparaciju različitih vrsta primarnih izvora, predstavili i opisali život ljudi u Sarajevu u posljednjim decenijama osmanske uprave. Vrijednost ove studije ogleda se i u visokonaučnom i profesionalno ostvarenom pristupu temi. Između ostalog, i iz tog razloga, ona predstavlja značajno ostvarenje bosanskohercegovačke historiografije. Stoga, ova monografija u budućnosti može poslužiti kao polazište za slična istraživanja, osobito za proučavanje svakodnevnice u sljedećem, austrougarskom periodu.